

Nr 366.

Av herrar **Uhlén** och **Sjö**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor rörande försvarets organisation.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 206 till årets riksdag har icke berörts, vilka åtgärder som skola vidtagas för att antingen bereda annat arbete inom försvaret respektive i statstjänst åt eller skäligt ersätta sådan personal vid försvaret, som på grund av omorganisationer m. m. blir övertalig. I samband med behandlingen av *Avd. VI. Flygvapnets organisation, II. Fredsorganisationen, F. Flygvapnets personal, 6. Personalorganisationens genomförande*, har departementschefen visserligen berört frågan om inrättandet av övergångsstat men därvid uttalat, att frågan härom skulle vila i avvaktan på resultatet av vissa organisationsundersökningar. Då det emellertid förutsatts, att jämväl inom arméns indragningar komma att göras — vi erinra här om den förutsatta indragningen av K 1 (*Avd. IV. Armén, III. Fredsorganisationen, C. Truppslag och truppförband m. m., 3. Kavalleriet*) — ha vi ansett det riktigt att nu framföra följande synpunkter.

Icke-ordinarie befattningshavare samt arbetare, vilka komma att bli övertaliga och icke vidare kunna beredas sysselsättning i den nya försvarsorganisationen, skola enligt 1945 års försvarskommittés förslag erhålla *förtidspensioner* till enahanda belopp, som enligt de nu gällande pensionsreglementena skulle utgå såsom ålderspension — inberäknat därå belöpande rörligt tillägg — för respektive pensionstagare med utgångspunkt från antalet vid tidpunkten för entledigandet intjänta tjänsteår. Vi anse det skäligt, att sådana övertaliga, när de inträda i den egentliga pensionsåldern, 60 år, skola erhålla en höjning av sin förtidspension till det belopp, som skolat utgå, om de kvarstått i tjänst intill denna ålder.

1945 års försvarskommitté har också gjort förslag i *avskedersättningsfrågan* för övertalig personal. Till en början konstaterar kommittén, att avskedersättning jämlikt kungl. brev den 30 november 1945 är avsevärt lägre än den avskedersättning, som fastställdes genom kungörelsen 1926: 10. Härefter tillägger kommittén, att det med hänsyn till nu rådande läge å arbetsmarkanden åtminstone tills vidare får anses tillfyllest att använda 1945 års bestämmelser i fråga om avskedersättning. Vi finna det oriktigt att i en fråga av sådan betydelse för den övertaliga personalen använda den argumenteringen, att förhållandena å arbetsmarkanden *just nu* synas tillfredsställande och att man av

denna orsak *tills vidare* icke vill gå längre än vad 1945 års bestämmelser medgiva. Enligt vår mening bör ett förslag härutinnan icke vara baserat på en tillfällig konjunkturföreteelse och icke heller vara så svävande formulerat, att man måste ifrågasätta, huruvida kommittén med uttrycket *tills vidare* avsett, att avskedersättningen skulle kunna utgå efter en glidande skala i förhållande till konjunkturväxlingarna.

Kommittén har erinrat om att den personal, varom här är fråga, regelmässigt torde komma att bli berättigad till — utöver angiven avskedersättning — jämväl uppskjuten tjänstelivränta, under förutsättning att villkoren för erhållande av sådan livränta äro uppfyllda i övrigt. I anledning härav få vi erinra om följande.

Enligt 1926 års kungörelse utgick *en* månadslön för varje anställningsår intill 15 år och *två* månadslöner för varje anställningsår därutöver. En arbetare med 15 anställningsår erhöll sålunda en avskedersättning, utgörande 15 månadslöner. Enligt 1945 års bestämmelser, vilkas tillämpning förordas av kommittén, skulle en arbetare med samma anställningstid erhålla endast 2 månadslöner. Kommittén har icke närmare ingått på orsakerna till att 1945 års bestämmelser innebära en så avsevärd skillnad mot 1926 års. Det bör emellertid här observeras, att denna skillnad angivits bero därpå, att arbetarna genom gällande tjänstepensionsreglemente äro tillförsäkrade vissa livränteförmåner, vilkas kapitalvärde skulle i huvudsak motsvara de kontanta belopp, som utbetalades enligt 1926 års beslut. Som exempel har i den utredning, som legat till grund för 1945 års ersättningsföreskrifter, anförts, att en manlig arbetare med 5 tjänsteår skulle erhålla en engångsersättning med 2 000 kronor, om månadslönen vore 400 kronor, och ersättningen skulle utgå enligt de år 1926 utfärdade bestämmelserna, medan det efter 3 % räntefot beräknade kapitalvärdet av livränteförmånerna beräknats till ungefär 3 300 kronor, om arbetaren vid avskedet är 55 år, och till ungefär 1 000 kronor, om avgångsåldern är 25 år. En jämförelse gjord på här refererat sätt mellan å ena sidan en direkt utbetald kontant ersättning och å andra sidan kapitalvärdet av en eventuell framtida ersättning är icke försvarbar. En arbetare, som vid exempelvis 35 års ålder avskedas från sin anställning och därigenom kommer i ekonomiska svårigheter, får icke någon som helst lättnad i dessa svårigheter, därigenom att han — om han lever — vid 65 års ålder äger uppbära en årlig livränta, som, om han varit anställd i 15 år, skulle utgå med omkring 670 kronor per år. En avskedersättning beräknad enligt 1926 års grunder och under förutsättning att månadslönen utgör 400 kronor — normal lön torde dock för manlig arbetare nu vara omkring 500 kronor — skulle utgöra 4 000 kronor. Med denna summa som hjälp under en övergångstid skulle arbetarens möjligheter att exempelvis erhålla omskolning avsevärt underlättas. En kontant summa, använd för utbildning i yrket, skulle också häva en del svårigheter, särskilt för de relativt unga, övertaliga arbetarna.

Den lämpligaste formen för lösande av dessa ersättningsfrågor förefaller därför vara, att — *med slopande av tjänstelivränteförmånerna* — utbetala *kon-tanta* ersättningar, beräknade efter en månadslön för vart och ett av de 10 första anställningsåren och två månadslöner för varje ytterligare anställningsår. Därest arbetare i något fall *skulle önska bibehålla rätten till livränta*, bör så kunna ske, varvid *avskedsgratifikation* bör utgå enligt 1945 års föreskrifter.

Den i 1945 års föreskrifter, § 2 punkt 3, intagna bestämmelsen om att arbetare, som anställts på grund av den förstärkta beredskapen, skola vara undantagna från rätt till avskedsersättning, bör enligt vår mening utgå. I den mån arbetare, som anställts under den tid förstärkt beredskap förelegat, uppnår 5 års anställning och därefter avskedas, bör denne vara likaberättigad till avskedsersättning som övriga, övertaliga arbetare.

Vi äro medvetna om att ersättningar, även om de utgå på det sätt vi ovan framfört, icke äro den mest tillfredsställande formen för lösande av uppkommande svårigheter. Bäst är, om arbetarna kunna beredas andra, likvärdiga anställningar i statstjänst.

För att underlätta för övertalig personal att finna nya anställningar bör uppsägningstiden utan hinder av gällande föreskrifter härom avsevärt förlängas. Vi ha uppmärksammat 1945 års försvarskommittés uttalande rörande ordinarie beställningshavare, som tvångsvis överföras till övergångsstat, därvid föreslagits, att vederbörande skulle meddelas om tjänstgöringens upphörande minst 6 månader före två skilda centraldata — 1 april och 1 oktober — under det år avgången skall ske. Samma förfarande bör tillämpas även för övrig, övertalig personal.

Med hänvisning till vad vi sålunda anfört hemställa vi,

att riksdagen måtte besluta, att följande åtgärder skola vidtagas för säkerställande av vid försvarsväsendet övertaliga icke-ordinarie beställningshavare och arbetare:

1. Förtidspensionerad personal erhåller vid den ordinarie pensionsålderns inträde höjning av förtidspensionen till samma belopp, som skolat utgå, om vederbörande kvarstått i tjänst intill denna ålder.

2. Personal med minst 5 års anställningstid tillförsäkras avskedsersättning med *en* månadslön för varje anställningsår upp till 10 och *två* månadslöner för överstigande antal anställningsår, varvid livränteförmånerna bortfalla. Arbetare skall dock, därest han så önskar, äga bibehålla livränteförmånerna, varvid avskedsersättning endast utgår med *en* månadslön för anställningstid av upp till 10 år och *två* månadslöner vid anställningstid därutöver.

3. Särskilda åtgärder vidtagas för beredande av likvärdiga anställningar i statstjänst.

4. Uppsägningstid förlänges till minst 6 månader före 1 april respektive 1 oktober avgångsåret.

Stockholm den 4 maj 1948.

Axel Uhlén.

Anton Sjö.
